

ברית בצום נדחה

לכבוד הברית של בנם של שי ותפארת הי"ו

שו"ע (תקנ"ט, ט'): תשעה באב שחל להיות בשבת ונדחה ליום ראשון, בעל הברית מתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ואינו משלים תעניתו לפי שיום טוב שלו הוא.

נתיבי עם (סימן תקמט', א') דן בדין ברית מילה שחל בצום דחוי, ומביא את דברי הט"ז:

ט"ז: ר' ירוחם¹ כותב שגדליה נהרג ביום ראש השנה, ומכיוון שאי אפשר לצום ביום זה, דחו את הצום עליו ליום ג' בתשרי שהוא יום חול. ולפי זה, אם חלה ברית מילה בצום גדליה, לא יתענה בעל הברית אלא יכול לאכול אחרי תפילת מנחה, וכפי שנזכר לעיל לגבי תשעה באב. אך הוא דוחה דברים אלה וכותב, שתשעה באב דחוי ניכר לעין כל בימינו שהוא דחוי, שהרי כל שנה אנו מתענים בט' באב, והשנה בי' באב. אבל צום גדליה לעולם יחול בג' בתשרי, ומה שקבעו חכמים שהוא לא יחול ביום שבו נהרג גדליה – דבר זה אינו ניכר, מפני שכל שנה אנו צמים בג' בתשרי, ולא נחשב צום דחוי, ועל כן בעל ברית מתענה ומשלים.²

ועל כך כותב **נתיבי עם**: אנו נוהגים שאפילו ט' באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון וניכרת דחייתו – בעל ברית מתענה בו ומשלים תעניתו (ולא כדברי שו"ע). וכן צום תענית אסתר שאינו מדברי קבלה (שהרי לא הוזכר בדברי הנביאים), ורק בתור מנהג צמים בו – אפילו אם יהיה דחוי, בעל ברית מתענה ומשלים.³ ומוסיף: לעיין בכף החיים.

כף החיים (תקנט' ס"ק עד'): כותב הכנה"ג שהמנהג היום להשלים את התענית אפילו אם הצום דחוי, ואפילו בצומות הקלים. (וכן המנהג בערים קושטא, סאלוניקי ואיזמיר). אך האליה רבה כותב שבמקומו (אשכנז) נהגו להקל בכך. ועל כן מסכם כף החיים: נהרא נהרא ופשטיה.

דניאל לוי

¹ מגדולי הראשונים. חי בפרובנס לפני כ-700 שנה.

² כדעת ר' ירוחם כותב גם הרד"ק בפירושו. אמנם יש שכתבו שגדליה אכן נרצח בג' בתשרי, ואז הצום חל בזמנו.

³ דין זה תלוי בחקירה מה מעמדו של צום שחל בשבת ונדחה ליום ראשון (כמו השנה ביז' בתמוז שנדחה ליח', ובט' באב שנדחה לי'): האם הצום ביום ראשון הוא תשלומים ליום שבת שלא ניתן לצום בו, או נאמר שבשנה כזו חכמים עקרו את הצום לחלוטין מהתאריך המקורי שלו, וקבעו אותו ביום ראשון. אם נאמר שיום ראשון הוא תשלומים, אז ניתן להקל לבעל ברית שלא להשלים את התענית, שהרי ממילא אין זה זמן הצום. אך אם נאמר שקבעו חכמים את הצום באותה שנה בתאריך של יום ראשון – יוצא שזה זמן הצום, וכולם חייבים בו. חקירה זו הוזכרה בשיעורו של הראשל"צ הרב יצחק יוסף במוצ"ש. ומסקנתו הייתה שיש צדדים לכאן ולכאן, ופוסקים בד"כ לקולא. לחקירה זו השלכות נוספות, לדוגמא: האם יש שבוע שחל בו השנה. וכן, האם ילד שבר המצוה שלו חל ביח' תמוז צריך לצום. ועוד.